

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА:
ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ З ПОЯСНЮВАЛЬНОЮ ЗАПИСКОЮ
на здобуття освітнього ступеня Магістр

на тему: **УКРАЇНСЬКА КАЗКА ЯК ВАГОМИЙ ЗАСІБ**
НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ДИТЯЧОЇ
ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ВИСТАВИ «ВІЗ КАЗОК»

Виконала: студентка II курсу
групи МХР - 31- 21з
спеціальність 024 Хореографія
Куксюк Анастасія Віталіївна
Керівник: професор, кандидат
педагогічних наук Забрєдовський С.Г.
Рецензент: кандидат
мистецтвознавства, доцент
Підлипський А.І.

Допустити до захисту
протокол засідання кафедри
від « ___ » _____ 20 ___ р. № ____
Завідувач кафедри хореографії
_____ професор Вантух М.М.

м. Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. БАЗОВЕ ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	7
1.1. Роль хореографічного навчання у вихованні дітей молодшого шкільного віку	7
1.2. Національне виховання як невід’ємна складова сучасної української освіти.....	11
1.3. Функції української казки, їх тематика та вплив на формування особистості дитини.....	15
1.4. Казка – як сюжет дитячих постановок.....	22
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ДИТЯЧОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ВИСТАВИ «ВІЗ КАЗОК»	27
2.1.Обґрунтування вибору теми; лібрето	27
2.2. Ідейно-тематичний аналіз	32
2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план	33
2.4. Характеристика музичної основи хореографічного твору	39
2.5. Костюми виконавців	40
Висновки до другого розділу	43
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48

ВСТУП

Усна народна творчість – генетичний код нації, один з найбільших скарбів нашого народу. Вона поєднала в собі історичне минуле, культурний спадок, знання, традиції та вірування наших предків, що безперечно несуть відголос і в сьогоденні. Казка, як один з найдавніших видів фольклору, посіла вагомую роль у закладенні основних патернів виховання українців, визначила особистість суспільства, його менталітет та рівень моральності. Казка супроводжувала людину з малечку (коли та її слухала), та не полишала до зрілості (коли та її розповідала). Цікаві та невимушені на перший погляд, але наділені глибоким моральним сенсом казки – були першим провідником дитини у світ взаємовідносин. Саме за допомогою казок діти пізнавали моральні закони суспільства, вчилися розрізняти добро та зло, усвідомлювали обов'язки та цінності свого народу.

Усвідомлюючи знаковість збереження фольклору, та важливість його використання, було прийнято рішення на підняття даного питання в темі кваліфікаційної роботи.

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день питання національного виховання є надзвичайно затребуваним в нашому суспільстві. В часи нестабільної ситуації, коли на територіальну цілісність України та на права і свободи її громадян скоєно наступ, неможливо залишатися осторонь не ідентифікуючи себе як громадянина та патріота. Для того, щоб розвивати в суспільстві національну свідомість, почуття патріотизму та любові до своєї держави – необхідно змалечку приділяти увагу національному вихованню. Головними критеріями якого є формування здорової, інтелектуально-розвинутої, високодуховної людини, що усвідомлює свій громадянський обов'язок, знає історію свого народу, шанує її спадок, та найголовніше живе на засадах гуманізму. Ідентифікація себе як громадянина держави, відчуття приналежності до певного народу, усвідомлення його історичного минулого, знання мови та культури – все це головні риси громадян, що прагнуть жити в вільній та незалежній країні. Адже збудувати демократичну, економічно-

стабільну та розвинену країну може лише волелюбний та згуртований народ, що, чітко усвідомлюючи своє історичне минуле, творить майбутнє не повторюючи попередніх помилок. Тож тема національного виховання буде безсумнівно актуальною в будь-який історичний час.

Мета дослідження – зробити теоретичний аналіз та дослідити вплив української казки на національне виховання дітей.

Завдання дослідження. Реалізація поставленої мети дослідження передбачає вирішення наступних завдань:

- Розкрити роль хореографічного навчання у вихованні дітей молодшого шкільного віку;
- Охарактеризувати національне виховання як невід’ємну складову сучасної української освіти;
- Дослідити функції та тематику українських казок, проаналізувавши її вплив на формування особистості дитини;
- Дослідити казку як сюжет для дитячих постановок;
- Проаналізувати використання українських казок в постановках відомих балетмейстерів;
- Створити хореографічну постановку на основі сюжетів українських народних казок для дітей молодшого шкільного віку;
- Розкрити художні особливості творчого проекту.

Об’єкт дослідження – хореографічне мистецтво України.

Предмет дослідження – використання казки в роботі з дитячим хореографічним колективом, та її роль у національному вихованні підростаючого покоління.

Методи дослідження:

- Аналітичний метод (огляд літератури та інших різноманітних джерел для формування структури кваліфікаційної роботи);
- Історіографічний (ознайомлення та вивчення джерел наукового спрямування);

- Порівняльний метод (дослідження перетворень та зміни подачі інформації щодо предмету та об'єкту обраного дослідження);
- Системний (групування зібраної інформації та подальше формування заключних висновків по наявним джерелам);
- Експеримент (втілення балетмейстерського задуму в хореографічній роботі, підбір рухів та образів);
- Вимірювання (підбір музичного матеріалу для хореографічної постановки).

Наукова новизна дослідження полягає у:

- Поглибленні ролі хореографічного навчання у вихованні дітей молодшого шкільного віку;
- Визначенні важливості використання сюжетів українських народних казок в дитячих хореографічних постановках, як засобу національного виховання;
- Дослідженні глибокого виховного потенціалу українських народних казок;
- Виявленні нестачі хореографічних постановок створеними за мотивами українських народних казок на професійній сцені.

Практичне значення дослідження полягає у поширенні використання українського фольклору, а саме казок, для сюжетів дитячих хореографічних постановок. Основні положення та висновки кваліфікаційної роботи можуть бути використані дослідниками народної хореографії, хореографічної роботи з дітьми, балетмейстерами дитячих колективів для подальшого поглиблення та розвитку проблеми національного виховання засобами хореографічного мистецтва. Для поглиблення навчальних курсів з «Методики роботи з хореографічним колективом», для здобувачі закладів профільної і вищої освіти культурно-мистецького напрямку.

Інформаційна база досліджень: теоретична частина роботи ґрунтується на педагогічних, наукових, культурологічних, мистецтвознавчих працях. Задля

дослідження було опрацьовано ряд наукових робіт. Дослідження казки в роботі з дітьми, та її вплив на виховання і розвиток особистості здійснювалося на аналізі наукових робіт: Т. Чурпіти [41], О. Казанжи [11], О. Мартиненко [19], І. Дідух [6], Т. Дуки [7], Ю. Лебедєва [18], та ін.. Психологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку представлені у роботах: Д. Вайди [3], А. Шевчук [42], Г. Мацко [20], Г. Дарієнко [5], тощо. Роль хореографічного мистецтва у всебічному вихованні здорової, культурно-розвинутої людини у своїх працях описували: М. Вацеба [4], К. Зозуля [9], Г. Мацко [20], А. Шевчук [42]. Проблему національного виховання підростаючого покоління яскраво висвітлено в роботах В.Сухомлинського [31] та О.Мартиненко [19], та законодавчому документі [24]. Дослідженню репертуару, та пошуку використання сюжетів казок в хореографічних виставах професійних колективів сприяли джерела [13;14;15;26;27;28;]. Критерії створення сценічного костюму для дитячого хореографічного колективу описала в своїй роботі О. Абрамова [1].

Апробація результатів кваліфікаційної роботи здійснювалася шляхом опублікування основних положень і тез у доповіді на VII Міжнародній науково-практичній конференції: «Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі» (Київ, 3 червня 2022 р.).

Публікації. Основні питання дослідження, положення та висновки були викладені у одноосібній публікації автора – «Українська казка як вагомий засіб національного виховання на прикладі дитячої хореографічної вистави «Віз казок».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи складається зі вступу, першого теоретичного розділу (що складається з 4 підрозділів), другого розділу, в якому здійснено опис практичної роботи, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 53 сторінки, із них основний текст складає 47 сторінок.

РОЗДІЛ I. БАЗОВЕ ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Роль хореографічного навчання у вихованні дітей молодшого шкільного віку

Молодший шкільний вік (від 6 до 10-11 років) є важливим та знаковим у становленні свідомості дитини. «Перехід дитини від дошкільного дитинства до шкільного навчання, від сімейного до системи шкільного виховання є важливим і складним процесом, що супроводжується значними анатомо-фізіологічними, психологічними змінами, новоутвореннями в її особистому розвитку, яких не було в дошкільному віці» [5].

Навчання у школі, що стає головним видом діяльності дітей 6-10 років, впливає на істотну зміну розпорядку дня, накладає відбиток на формування життєвих цінностей і налагодження суспільних відносин дитини. Враховуючи чималий перелік змін, що зазнає дитина під час переходу в молодший шкільний вік, батькам та викладачам слід відповідально та терпляче ставитися до іноді складного психічного трансформаційного процесу дорослішання дитини. Що в свою чергу може проявлятися надмірною втомою чи відмовою виконання завдань нового розпорядку школяра. В такому випадку слід за можливості зменшити навантаження з дитини та впроваджувати їх поступово, заохочуючи та пояснюючи в ігровій формі.

В цьому віці дитина переживає так звану «другу кризу розвитку», що проявляється збільшенням рухової, пізнавальної та емоційної активності [20]. Тому необхідно перш за все скерувати надмірну енергійність та допитливість школяра в правильне русло. Адже якщо дітям не надати можливість відвідувати цікаві розвиваючі заняття, то вони шукатимуть збуту допитливості деінде.

Заняття хореографією впевнено можна вважати одним з найкращих засобів різнобічного розвитку дитини. «Саме залучення дітей до мистецтва танцю з раннього віку слугує високому рівню розвитку не лише фізичних і музичних здібностей, а й передусім набуття навичок комунікативних здібностей, приклад здорової поведінки в соціумі та взаємодії з іншими дітьми, формує модель дружби. Розвиток артистичних здібностей, творчого мислення та креативності, прищеплення любові до прекрасного та виховання національної свідомості дитини в подальшому формують світосприйняття та активну життєву позицію» [17,147]. Виховання дисципліни, навчання правилам етикету, формування лідерських якостей дитини, можливість вираження своєї думки та позиції засобами творчості – незакінчений перелік переваг які надає нам хореографічне навчання.

Аналізуючи анатомо-фізіологічні зміни, що зазнає дитина в молодшому шкільному віці варто зосередити увагу на важливості фізичного виховання. В період 6-10 років у дитини ще недостатньо розвинутий м'язовий апарат, зокрема слабкість м'язів спини та кісток хребта призводять до неспроможності довгий час утримувати правильну поставу, що в подальшому може спричинити викривлення хребта дитини, та як наслідок затримує розвиток грудної клітини, тим самим порушуючи роботу серця та легенів [20]. Важко переоцінити роль хореографічного навчання в розвитку фізичних якостей дитини. Адже за умови регулярних відвідувань уроків можна досягти правильної постави, рівномірного розвитку та зміцненню всього м'язового апарату, гнучкості та рухливості суглобів, витривалості, розвитку координації та пам'яті дитини, тощо.

«Модель «дитина - вчитель» виступає для дитини ставленням «дитина - суспільство» і починає визначати ставлення дитини до батьків і відносини з іншими дітьми» [25]. Якщо в сімейному вихованні є прогалина, то це стовідсотково понесе вплив на поведінку дитини в соціумі. Роль вчителя безсумнівно стає ключовою в становленні особистості дитини, рівнозначною ролі батьків. Адже вчитель на такому ранньому етапі становлення

особистості є об'єктом наслідування. У перший час діти прагнуть точно виконувати вказівки вчителя, якщо той в свою чергу на власному прикладі допускає нехтування правилами, то воно відповідно втрачає свою актуальність і серед дітей. Проводячи паралель з хореографічним навчанням, викладачу (особливо молодших класів) варто перш за все самому дотримуватися всіх встановлених в класі правил, це стосується як поведінки, зовнішнього вигляду так і однакового ставлення до кожного вихованця. Якщо діти відчуватимуть, що вчитель «виділяє» одного або декількох однолітків, та наділяє їх особливими привілеями, чи звертає на них/нього більше уваги – в них зародиться відчуття «несправедливості» та почнеться руйнація світосприйняття, сформується викривлена модель стосунків.

Естетичне виховання є одним з ключових завдань хореографічного навчання. «Хореографічна діяльність в системі естетичного виховання молодших школярів – це процес, в основі якого знаходиться активність особистості, спрямована на інтерпретацію та створення танцювальних творів, через які виявляється і розвивається емоційно-почуттєва, психофізична, когнітивна та креативна сфера дитини. Тож мета хореографічної діяльності в системі естетичного виховання молодших школярів полягає у формуванні багатства внутрішнього світу особистості дитини та розкритті його через різні підготовчі вправи класичної, народної, бальної, сучасної хореографії» [39]. Хореографія – цікавий, складний та багатогранний самостійний вид мистецтва, що включає в себе синтез інших видів мистецтв. Уроки хореографії – синкретичні – і ставлять за мету не лише розвиток фізичних здібностей, а й виховують найголовніше естетичний смак дитини, розвивають художнє мислення та прищеплюють любов до прекрасного. Танець як вид мистецтва не може існувати без емоційного підтексту. Тільки духовне наповнення та переживання виконавця, що він передає через свої рухи може по істині вразити глядача. Навіть найвіртуозніші вправи виконані без смислового наповнення не заслуговують уваги глядача.

Виконуючи різноманітні вправи на уроках хореографії діти не тільки відточують техніку виконання кожного руху, але й вчаться вишуканій майстерності відчувати та відтворювати. Відчувати настрій музики, її темп, динамічні відтінки, про що вона може розповідати. Усвідомлювати які рухи підходять тому чи іншому музичному творові та відтворювати їх, проживати різноманітні образи. Вивчення різноманітних музичних і танцювальних творів, відтворення певних музичних і хореографічних образів, розуміння та інтерпретація настрою музики – розвивають творче та креативне мислення, збагачують не лише уяву дитини, ай розширюють її світогляд, допомагають розрізнити й переживати різноманітні емоційні стани та створюють навички здорового вираження думок у фізичних рухах. У майбутньому потреба творчої самореалізації та духовного самовдосконалення на фоні накопичених художньо-естетичних знань формують свідому, розумну, виховану та духовно збагачену особистість.

Ще однією важливою перевагою хореографічного навчання є формування правильної моделі гендерних стосунків між дітьми. В сучасному світі актуальною є проблема небажання дівчаток спілкуватися з хлопчиками і навпаки, відсутність навичок правильної комунікації призводять, як правило, до нанесення образ та зневаги один до одного, тощо. З цим питанням влучно мають змогу впоратися спільні уроки танців. Розучування парних етюдів, концертних номерів, звичайних тренувальних комбінацій чи навіть танцювальних ігор – напряду впливають на відносини дітей між собою. У разі правильного педагогічного та творчого підходу викладача до створеного завдання – діти, як наслідок, дуже легко знаходять спільну мову зі своїм танцювальним партнером, та заводять дружні стосунки. Адже відносини хлопчиків та дівчаток у хореографічній освіті базуються виключно на етичних взірцевих патернах. Що в свою чергу несе прямий вплив на їх відносини з іншими дітьми в реальному світі.

Аналізуючи потенційно нестабільний психоемоційний стан сучасних дітей, на що головним чином впливає стрімкий розвиток та глобалізація

впливу цифрового світу, можна прослідкувати поширення появ різноманітних психологічних розладів у дітей молодшого віку. Підвищена тривожність, невміння висловлювати свої думки, замкнутість, невпевненість в собі та своїх здібностях, занижена самооцінка – все це як наслідок призводить до різких змін настрою дітей, раптових істерик при перших невдалих спробах виконати якесь завдання. Заняття творчістю найкраще дає можливість впоратися з такими проблемами. Говорячи про хореографічне навчання варто зауважити, що метою всіх занять для дітей будь-якого віку є головним чином творче вираження потенціалу кожної дитини. За допомогою креативних розвиваючих занять у дітей формуються навички відтворювати внутрішні думки та переживання, з'являється фантазійне мислення, можливість імпровізувати, вигадувати та створювати, що в свою чергу позитивно впливає на розвиток та стабілізацію емоційного стану. Концертно-гастрольна практика є провідним видом діяльності всіх хореографічних колективів. Публічні виступи навчають дітей підвищеній відповідальності, надають впевненості в собі, чудово вправляються із закомплексованістю та «страхом сцени». Так само розвиваючи артистичність та розкутість кожної дитини.

Отже, хореографічне навчання несе вагомий вклад у виховання дітей молодшого шкільного віку. Уроки танців виховують в школярів дисциплінованість, концентрацію, покращують їх фізичні та розумові здібності, навчають правилам поведінки та етикету, розвивають уяву та креативне мислення, позбавляють комплексів та невпевненості в собі, та найголовніше формують свідому, високодуховну, цілеспрямовану та творчу особистість.

1.2. Національне виховання як невід'ємна складова сучасної української освіти

«Ставлення до ідеї Батьківщини як до священного і самому доброму облагороджує всі людські почуття, зближує, ріднить людей, очищає їхні душі від усього, що принижує їхню гідність» [31,513].

На сьогоднішній день Українська держава та її народ проживають складні часи боротьби за свободу та недоторканність своїх територій. Неможливо віднайти гідне покарання численним воєнним злочинам та геноцидам, що скоїла та продовжує скоювати на території нашої країни російська федерація. Проте незважаючи на невпевненість іноземних країн в можливості наших Збройних Сил, Україна показала всьому світу свою міць та незламність. Під час надскладної для нашої країни війни ми змогли об'єднатися і показати всьому світові, що наш народ здатен майже на все. Завдяки волелюбним, мужнім та безстрашним воїнам, завдяки колосальній підтримці всього українського народу – ми вистояли, і обов'язково здобудемо перемогу. Все це головним чином демонструє, що українці є щирими патріотами своєї держави, і по праву доводять дійсність слів нашого гімну «Душу, тіло ми положим за нашу свободу. І покажем, що ми, браття, козацького роду».

Враховуючи обставини, можна підбити підсумки, що на сьогоднішній день нагальною необхідністю є «посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських, цінностей»[24].

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки № 527 від 06.06.2022: «Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Метою національно-патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на

основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності. Національно-патріотичне виховання має сприяти єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави» [24].

Ідеї та методи національного виховання, що у своїх працях висвітлювали В.Сухомлинський, М.Драгоманов, М. Грушевський, І.Огієнко, Г.Ващенко, та інші – не втратили свою актуальність і на сьогоднішній час. До прикладу слова В. Сухомлинського, що: «Громадянські почуття - це найвищі і найблагородніші рухи душі, вони звеличують людину, стверджують в ній суспільну свідомість, честь, гордість. Громадянські почуття є головним джерелом моральної чистоти. У людини з глибоко розвинутих почуттях громадянської гідності власне, особисте бачення світу; все, що відбувається навколо неї, вона розглядає через призму суспільної значимості: те, що, здавалося б, не стосується її особистості, входить в її душу як особисте» [31,520-521] – яскраво знаходять відгук у теперішньому світі.

Оскільки головними принципами громадянського виховання в першу чергу є гуманістичні засади, що включають в себе національні і загальнолюдські цінності: такі як чесність, милосердя, доброта, толерантність, тощо. Поєднання всіх засад громадянського та патріотичного виховання дають чітке уявлення, що людина яку з дитинства виховували за всіма цими принципами ніколи не стане крадієм, зрадником та недобросовісною особою здатною на обман заради своєї вигоди.

На сьогоднішній день національне виховання стає основою всієї навчально-виховної роботи в сучасній українській освіті. Що є безсумнівно правильним, адже патріотично вихована особистість, що знає мову, культуру та історію свого народу – має сформоване особисте бачення світу, є всебічно розвинутою, зі свідомою активною позицією, та головним чином розцінює все що відбувається через призму суспільної значимості. Школа та позашкільні заклади, що відвідує дитина головним чином впливають на

формування її свідомості, сприйняття світу та створення позиції власного «Я», усвідомлення ролі яку вона виконує у суспільстві. Патріотизм в сучасному розуміння цього слова має відбиватися у свідомості учнів, як усвідомлення, що все що відбувається в моєму класі, групі, місті або країні – не обходить моєї участі. Саме ці відчуття відповідальності, усвідомлення важливості свого вибору, дій та вчинків з малечку формують в школярів розуміння власної приналежності до економічного, культурного, екологічного, політичного та будь-якого іншого розвитку нашої країни. Крилатий вислів: «Все починається з тебе» – має бути життєвим кредом кожного маленького українця.

Ідеї патріотизму є наскрізними в системі нової української освіти. Діти не лише залучаються до різноманітних заходів з відзначенням державних і традиційних свят, а й поглиблено вивчають культуру, звичаї та традиції, мистецтво, спадщину нашого народу, та найголовніше – усвідомлюють її вплив та значимість на світовому рівні. Вивчаючи та аналізуючи історичне минуле – діти своїми руками творять майбутнє своєї країни. Де тепер вони чітко усвідомлюють за що боролися і продовжують боротися наші воїни, усвідомлюють що горді бути патріотами своєї держави, що пишаються своєю мовою, і нарешті що вони більше не дозволять утиску своєї свободи. Тому підняття духу національної свідомості серед підростаючого покоління не лише позитивно позначиться на долі всієї країни в майбутньому, а й докорінно змінить її. Адже свідомо вихована патріотична молодь збудує свою країну забезпеченою, процвітаючою та вільною!

Пріоритет національного виховання позашкільних закладів освіти безсумнівно надає вагомий вплив на комплексне формування патріотичної свідомості дітей. Мистецтво являється одним з найвпливовіших важелів виховання патріотизму в дітей. Хореографічне, музичне, образотворче та театральне навчання мають основоположне підґрунтя вияву унікальності нашого народу серед приму культурних та мистецьких надбань України. Вивчення історії мистецтва та безпосередня участь в його відтворенні,

вивченні, продовженні та розвитку культури нашого народу накладає вагомий вплив на самостійну національну ідентифікацію дитини, та виховує відчуття приналежності до історії нашої держави.

На прикладі хореографічного навчання – народна хореографія має значну перевагу в аспекті національного виховання дітей. Історія розвитку українського народно-сценічного танцю цікава та багатогранна, як і сама культура виконання та різноманіття танцювального спадку українського народу. Навчаючись в хореографічному колективі, вихованці не лише розучують рухи українського танцю, але й поглиблюють знання з географічного районування України, детально вивчаючи особливості культури окремих хореографічних регіонів України, їх звичаї та костюми; вивчають історію становлення української хореографії, величких митців та їх вклад в розвиток українського народно-сценічного танцю та культури загалом. Виконуючи хореографічні композиції на сцені, діти приймають безпосередню участь в поширенні та прославленні культури України. Будучи частиною культурного розвитку, діти відчувають гордість за величкий спадок своєї країни, та демонструють шану її славетному минулому.

Отже, національне виховання є головною і невід’ємною частиною сучасної української освіти. Адже лише воно здатне виховати самодостатню, високодуховну, інтелектуально розвинуту та гуманну людину. Адже як казав французький філософ та літератор К. Гельвецій: «Любов до батьківщини сумісна з любов’ю до всього світу. Народ, набуваючи світла знань, не завдає тим шкоди своїм сусідам. Навпаки, чим просвітницькі держави, тим більше вони повідомляють один одному ідей і тим більше збільшуються сила та діяльність всесвітнього розуму» .

1.3. Функції української казки, їх тематика та вплив на формування особистості дитини

Казка – один з найстаріших літературних жанрів людства, в якому закладено головний принцип педагогічного виховання. Ще з давніх-давен за

допомогою казок батьки виховували у дітей моральні якості, такі як гуманізм, людяність, чесність та порядність, почуття патріотизму та вірності, прищеплювали любов до праці, тощо.

Дослідженням казки протягом тривалого часу займалися багато представників різних галузей науки, зокрема психологів, літературознавців, фольклористів, тощо. Чимало дослідників вивчали її функції, особливості та методи впливу. В зв'язку з цим термін «казка» має багато трактувань, ось один з них: «Казка – жанр фольклору, що характеризується художньою вигадкою, фантастичним змістом, розважальністю, викінченим та динамічним сюжетом, своєрідною композицією (традиційні зачин і кінцівка, типові словесні формули, повторення), полярним протиставленням героїв, духовними якостями персонажів, перемогою добра над злом» [8].

Вивченням казок займалися такі науковці, як В. Гнатюк, Л. Дунаєвська, З. Лановик, С. Садовенко, Н. Сивачук; психологи Л. Божович, Д. Ельконін, О. Кононко, С. Ладивір, Б. Теплов, Д. Флейвелл, та ін. Які в своїх дослідженнях наголошували, що за допомогою невимушеної фантазійної подачі казка допомагає дітям усвідомлювати складний світ на прикладі вчинків героїв, співставляти реальність з вигадкою, тим самим відрізняючи добро від зла. Адже всі казки побудовані на основах взаємовідносин між людьми.

Великий вклад в дослідження казки в хореографічній роботі з дітьми здійснила Т. Чурпіта, що у своїй дисертаційній роботі «Соціально-педагогічні проблеми розвитку творчої уяви молодших школярів засобами хореографічного мистецтва (на матеріалі використання казок)» запропонувала вдосконалення та розробила методичні рекомендації для навчально-виховного процесу дитячих хореографічних гуртків з акцентом на поглиблення творчої уяви дітей засобами використання казки; розробила методiku використання казки в творчому процесі [41]. Т. Чурпіта у своїй роботі зазначала, що: «Велику роль у розвитку творчої уяви молодших школярів відіграють казки. Цікавий сюжет з фантастичними пригодами,

сміливі і відважні герої, які завжди перемагають, викликають у дитини сильні переживання, збагачують конкретно-чуттєвий досвід, виховують асоціативність мислення, образне сприймання навколишньої дійсності, що конче необхідно при створенні хореографічного образу» [41,6].

Чимало дослідників-літературознавців, педагогів, науковців в області психології вдавалися до спроби кваліфікації казок. Та на сьогоднішній час існує велика кількість версій, що базуються на різноманітних поглядах і підходах до питання. Проте традиційним на сьогоднішній час вважають поділ казок на казки про тварин (птахів, рослин, комах), чарівні (їх іноді називають героїчні чи фантастичні) та суспільно-побутові (реалістичні, новелістичні), з окремими розгалуженнями чи підвидами у кожній з названих груп [16].

Казка несе собою різноманітні функції: починаючи з естетичного збагачення дитини, закінчуючи морально-етичними, соціальними, пізнавальними, виховними, розважальними функціями, тощо.

Ю.Лебедев [18] виділяє шість основних функцій казок:

– функцію соціалізації

Функція соціалізації сприяє розширенню меж індивідуального життєвого досвіду людини. Та проявляється в прищепленні нового етичного та загальнонародного досвіду новому поколінню [12].

– креативну функцію

Креативна функція – відповідає за навички розвитку та реалізації творчого потенціалу. Впливає на уяву, образне та фантазійне мислення [12].

– голографічну функцію

Голографічна функція представлена в наступних формах:

1. Уявлення та усвідомлення світобудови в її просторовому та часовому вимірі;
2. Можливість актуалізації всіх органів чуття задля створення різноманітних жанрів естетичної творчості;
3. Спроможність бачити велике в малому [12];

- розвивально-терапевтичну функцію

Розвивально-терапевтична функція казки впливає на емоційно-образний потенціал людини і сприяє збереженню і розвитку індивідуального здоров'я [12].

- культурно-етнічну функцію

Культурно-етнічна функція відповідає за зображення історичного минулого народу, його мови, менталітету, виявлення традицій і звичаїв [12].

- лексико-подібну функцію

Лексико-подібна функція казки – розвиває мовну культуру людини, сприяє розумінню метафоричних зворотів, насичує словниковий запас слухача її художньо-образним багатством, знайомить з прислів'ями та приказками [12].

Казка завдяки своїй простоті та доступності, загадковості та цікавості здатна впливати не лише на розвиток усіх психічних процесів дитини, а й сприяти у вирішенні наступних питань:

- Розрізнення добра та зла. В залежності від сюжету дитина порівнює себе з позитивними персонажами казки. Тим самим в її підсвідомості закладаються певні моральні цінності, та усвідомлення того що добрим бути краще, ніж поганим, адже незважаючи на обставини, зло завжди зазнає поразки. Разом з тим казка зображує характерні ознаки поведінки позитивних та негативних героїв, формуючи в свідомості дитини підвалини аналізу вчинків людей.
- Прояв почуттів. Слухаючи казку, дитина автоматично співпереживає її героям, та проживає всі емоції радості, страху, сорому, тощо. Яскравим психотерапевтичним прийомом є програвання сюжету разом з дитиною. Саме тоді вона крізь призму казковості виражає власні думки та переживання; показує як би вона вчинила в певній ситуації.
- Вирішення проблем. Завдяки своїй невимушеності, чарівності та метафоричності казки здатні, не обтяжуючи дитину складними

роздумами, створити модель поведінки в складній ситуації. Продемонструвати дитині, що вона не одинока в своїх переживаннях. Закладаючи можливі варіанти дій в аналогічних ситуаціях.

- Життєві уроки. Діти насамперед важко сприймають моралізовані повчання батьків, їх застереження та настанови. Проте фантазійний сюжет казки може з легкістю на прикладі ситуації видуманого героя продемонструвати наслідки неправильної або небезпечної поведінки. Тим самим без нав'язування власної волі показати дитині правильний вихід із ситуації.
- Розвиток мовлення. Мова казок – водночас проста і фантазійна, емоційна та збагачена метафоричними висловами – не лише збагачує словниковий запас дитини, а й розвиває її мислення і уяву. Корисною в цьому питанні є практика закінчення (видумування) дитиною казок самостійно, що дає їй поштовх до збільшення уяви та креативного мислення, тим самим збагачуючи внутрішній світ.

Аналізуючи тематику українських народних казок можна дослідити основні мотиви та повчання, що дає читачеві кожний твір. Велика кількість казок зосереджена на безпосередньо виховних ситуаціях, зображенні моральних та поведінкових норм соціуму. Яскравим взірцем відповідної соціальної поведінки є казка «Рукавичка». «По суті, тут демонструються принципи товариської взаємодопомоги, приязного ставлення до ближнього, альтруїзму, яких часто бракує сучасному суспільству. Найповніший варіант цієї казки демонструє, як одним персонажам непросто доводиться поступатися власним комфортом заради благополуччя інших, але вони йдуть на це, що далеко не завжди відбувається у реальному житті» [6].

Окрім гуманних засад в народних казках яскраво подається тема працьовитості. Що особливо влучно розкривається в казці «Колосок» [35] (або «Півник і двоє мишенят»). Протиставляючи працьовитого півня ледачим мишенятам, казка засуджує лінощі, вчить бути працелюбним та не боятися

брати на себе відповідальність, допомагати іншим. Наскрізною думкою виступає українське народне прислів'я: «Без трудів не їстимеш пирогів».

Казка «Івасик-Телесик» [32] вчить проявляти кмітливість, та знаходити вихід з небезпечних ситуацій; слухати батьків та з обережністю поводитися з незнайомцями; бути вдячним за допомогу, та відповідати добром на добро.

Викриття корисливості, неухважності та егоїзму вчать казки «Лисичка і Журавель» та «Лисиця та їжак». Вміння розрізняти брехню та недовіряти нечесним і підступним демонструє в другій казці їжак, що не дав хитрій лисиці обдурити та з'їсти себе. Ідея, що пихатість та надмірна самовпевненість завжди карається – яскраво висвітлена і в казці «Колобок», де однойменний персонаж гадав, що може всіх обманути і втікти. Проте не варто забувати, що «на кожного розумного знайдеться хитріший», як і відбулося.

Уславлення кмітливості та розуму, та засудження тих, хто наживається використовуючи чужу працю зображено у казці «Мудра дівчина» [37]. Завдяки глибокій мудрості та сміливій вдачі головна героїня Маруся перемогла заможного пана. Провідним мотивом казки виступає думка, що розум – найбільший скарб людини. Закладається думка, що українська жінка має бути не тільки скромною, роботящою та вродливою, але й мудрою, тією що завжди знайде вихід із ситуації, та сміливо прийде на порятунок.

Окрім виховання чеснот людяності та моральних якостей, провідною темою народних казок є возвеличення патріотизму. До прикладу в казці «Кирило Кожум'яка» розповідається про лихого змія, який тримав в страху все місто та щороку вимагав собі в данину молодого хлопця або дівчину [33]. І коли час дійшов до доньки князя, та в свою чергу не злякалася а й запевнила батька, що «я й сама визволюсь та й від інших біду відверну». Так і сталося, кмітлива князівна вивідала у змія його найстрашнішого ворога та сповістила про це батька. Князь віднайшов мужнього, сильного та безстрашного Кирила Кожум'яку, та попросив врятувати його доньку, визволивши при цьому все місто. Кирило, що не зміг відмовитися та

залишити людей на поталу, пішов боротися зі змієм, та подолав його. Зображення сили, відваги та готовності захищати свій рід чи країну – як головної риси чоловіків – є провідним мотивом більшості українських народних казок. В образі Котигорошка однойменної казки втілені риси богатирської сили та незламності [36]. Безстрашність та відданість своєму роду, розум та кмітливість – характеристики всіх чоловічих позитивних персонажів українських казок.

Підводячи підсумки можна зазначити, що казка займає важливе місце у вихованні та формуванні світогляду дитини. Казки здатні забезпечити здоровий моральний та емоційний розвиток дитини, прищеплюють такі важливі риси, як милосердя, співчутливість та гуманність. Казки – це невичерпна скарбниця мудрості та духовності нашого народу, джерело моральності, бурхливий потік емоцій та почуттів. Діти сприймають фантазійний сюжет казки не лише як цікаву розважальну історію, а головним чином як реальність світу почуттів. «У молодшому шкільному віці діти мають значні можливості для повноцінного, естетичного сприймання художнього твору. Дитина, яка належить до цієї вікової групи, здатна не лише до «наївно-реалістичного» читання. Вона може заглиблюватися у внутрішній зміст твору; їй доступне елементарне розуміння умовності мистецтва; вона намагається в нескладних ситуаціях осмислити авторську позицію у творі і зрозуміти не лише хід подій, зображених автором, а й значення художньої деталі, глибоко проникнутися переживаннями героя» [41,7].

Казка в своїх сюжетах підіймає не лише звичні поняття людяності та моральності, але й знайомить дітей зі складними почуттями страху і ненависті, розкриває питання життя та смерті, любові та зради, тощо. Що в подальшому житті допоможе дитині у розумінні багатьох проблем, від яких їх зазвичай огороджують дорослі. Провідний мотив національного виховання змалечку прищеплює дітям любов до Батьківщини, та формує в них риси мужності, вольовитості та безстрашності.

Казки насичені глибокими образами і яскравим символізмом, що допомагає виховувати у дітей потяг до співпереживання головним героям, сприяє до вияву щирого співчуття та прагнення допомоги. Казка наче світлий потік енергії засіює в серце дитини зерна любові та духовності. Облагороджує її розум, дарує надії та мрії, що напряду відображається у дорослому житті. Саме тому казки несуть таку необхідну і важливу роль не лише у вихованні дітей, але й у житті дорослої людини.

1.4. Казка – як сюжет дитячих постановок

Видатні корифеї українського хореографічного мистецтва, такі як В.Верховинець та К.Василенко, неодноразово у своїх роботах підкреслювали важливість виховної ролі літературного фольклору в хореографічному навчанні. О.Мартиненко, М.Кулигіна яскраво висвітлили в своїх працях роль застосування казки в хореографічній роботі з молодшими школярами. Зазначивши, що використання української казки в хореографічній роботі з дітьми сприяє не лише збільшенню творчого потенціалу, а й виховання патріотизму та формуванню інтересу до українського фольклору в цілому [19].

Процес підбору репертуару в дитячому аматорському колективі досить кропітка та відповідальна задача. Створювати постановки в дитячому колективі варто оперуючи трьома критеріями: доцільністю, художністю, та доступністю. В першу чергу необхідно зважати на вікову категорію вихованців їх хореографічну підготовку та можливості. Ідея та тема майбутньої постановки мають бути простими та зрозумілими як виконавцям, так і глядачам. Адже діти мають чітко усвідомлювати які емоції та почуття вони повинні відображати, та мету їхніх дій на сцені.

Безумовно позитивний вплив на різнобічний розвиток дітей несуть постановки, що мають не лише розважальний характер, але й несуть певний виховний підтекст, мають суспільне значення. Підбирати хореографічні рухи варто враховуючи фізичні та технічні можливості виконавців, тим самим не

перенасичуючи лексичну складову в якій може загубитися мета самої постановки. Звичайно створюючи репертуар варто враховувати сучасні тенденції, інтереси дітей та батьків. Щоб виконання виглядало природнім, щирим та невимушеним – задум танцю в першу чергу має подобатися її виконавцям та відповідати їх віковим вподобанням, що в свою чергу залежать від прогресу суспільства. Саме тому балетмейстеру, що працює в дитячому колективі, слід завжди враховувати чим цікавляться діти різного віку в різний час.

Орієнтуючись на досвід світової балетмейстерської діяльності, можна дійти висновків, що сюжетні постановки в дитячому репертуарі завжди більш виграшні для правдивого та цікавого втілення на сцені. Дітям набагато простіше відобразити той чи інший конкретний образ, що має певну історію, ніж абстрактне бачення чогось. Знаючи історію образу персонажу, його поведки, чіткий перебіг подій, їх зв'язок, та кінцеву мету – дитина спроможна повністю прожити задану роль через призму власних бачень і переживань. Що в свою чергу лише позитивно відображаються на розвитку її уяви, мислення та формуванню свідомості.

Говорячи про створення репертуару для молодшого шкільного віку, та враховуючи всі попередні критерії, можна зазначити, що використання казкових сюжетів є одним із виграшних методів. Казка, що поєднує в собі цікавий перебіг подій та розважальну складову, обов'язково наділена мораллю та несе в собі виховний підтекст. Мова казки проста і природня, наділена тією безтурботністю та легкістю, що несуть своїми вчинками діти. Поміж виховного завдання, за допомогою казки виконується ключова роль народного фольклору – національне виховання. Саме народні українські казки змалечку знайомлять дітей з культурою та традиціями нашого народу, прищеплюють любов до батьківщини та звеличують національний спадок.

Здійснюючи постановку за мотивами сюжетів певних казок можна зберігати літературну основу, або ж дещо змінювати її у хореографічному втіленні. Розширювати сюжетні лінії, порушувати нові проблеми, поєднуючи

казки між собою, вдосконалювати сюжет та урізноманітнювати образи персонажів. Цікаве бачення та грамотна видозміна казкових сюжетів в дитячих постановках може не лише відкрити проблематику народного спадку з іншої сторони, але й збільшити увагу до української культури в цілому.

Нажаль, аналізуючи балетмейстерську спадщину та сучасні тенденції хореографічного розвитку дуже складно підібрати зразок використання сюжетів українських народних казок в хореографічних постановках. Використання казок світової літератури більш розповсюджене в балетмейстерській практиці, зокрема і в професійному балетному мистецтві. До прикладу репертуар Київського академічного театру опери та балету дітей та юнацтва в своєму складі на сьогоднішній день налічує чимало балетних вистав за сюжетами однойменних казок народів світу, серед них: «Білосніжка та семеро гномів» [13], «Аладдін» [14], «Дюймовочка» [15], «Попелюшка», та ін. Зокрема в Національній опері України серед балетів на казкову тематику представлені наступні вистави: «Пригоди Піноккіо» [27], «Снігова королева» [28], тощо. Поодинокі випадки використання українського казкового фольклору в дитячих хореографічних колективах зустрічаються, проте це розглядається більше як винятки, ніж правило. Хоча спадок українських народних казок невимовно різноманітний, і нічим не поступається в своїй повчальності та цікавості, та навіть навпаки має очевидні переваги, що були описані вище.

Отже, використання українського дитячого фольклору в хореографічному навчанні, зокрема в сюжетах постановок номерів несе неоціненний вплив не лише на розвиток дітей, але й на поширення народного мистецтва в цілому. Казка в своїй безпосередності може вирішити ряд важливих на сьогоднішній день питань у вихованні підростаючого покоління, розвитку їх духовності та утвердження національної свідомості, зростання патріотів, що так важливо в наш непростий час.

Висновки до першого розділу

В розділі «Базове теоретичне підґрунтя кваліфікаційної роботи» було розглянуто ряд наступних питань.

В підрозділі «Роль хореографічного навчання у вихованні дітей молодшого шкільного віку» було описано основні психологічні та анатомо-фізіологічні аспекти розвитку дітей молодшого шкільного віку. Досліджено ряд проблем з якими може зіткнутися дитина на шляху переходу від дошкільного віку у шкільний. Детально висвітлено важливість та основні переваги хореографічного навчання дітей 6-10 років. Доведена думка, що хореографічне навчання може сприяти розвитку фізичних та розумових здібностей, уяви та креативного мислення, покращити дисциплінованість, концентрацію та увагу, розвивати духовність та прищеплювати любов до прекрасного, дає можливість впоратися з багатьма дитячими страхами та комплексами.

В підрозділі «Національне виховання як невід’ємна складова сучасної української освіти» висвітлена нагальність питання національного виховання. Розкриті положення «Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України» [24]. Розглянуто засади громадянського виховання В. Сухомлинського, та висвітлено їх значимість на сьогоднішній день. Описано загальні принципи впровадження національного виховання в сучасній українській освіті. Розглянуто роль позашкільної освіти в питанні національного виховання дітей. Висвітлено переваги мистецької діяльності в цьому питанні, зокрема хореографічного навчання (народної хореографії), як одного з ефективних та переважаючих засобів в системі національного виховання.

В підрозділі «Функції української казки, їх тематика та вплив на формування особистості дитини» було проаналізовано праці дослідників казок: В. Гнатюка, Л. Дунаєвської, С. Садовенко, Н. Сивачук; Л. Божович, тощо. Описано знаковість дисертаційної роботи Т. Чурпіти в дослідженні казки. Описано функції, розглянуто основну тематику казок. Визначено їх

вплив на формування свідомості дітей, та виявлено ряд питань з якими допоможе впоратися український дитячий фольклор.

Основні критерії підбору репертуару дитячого колективу описані в розділі «Казка – як сюжет дитячих постановок». Виявлено переваги застосування казкових сюжетів в дитячих хореографічних постановках. Висвітлено проблему відсутності використання сюжетів українських народних казок в репертуарах дитячих колективів, та на професійній сцені.

РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ДИТЯЧОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ВИСТАВИ «ВІЗ КАЗОК»

2.1. Обґрунтування вибору теми; лібрето

Українці – сильна, волелюбна та багатостраждальна нація, на долю якої випало чимало випробувань. Історично склалося так, що землі нашої держави постійно були під прицілом загарбників. Україну протягом багатьох століть привласнювали, ділили, нищили, відбирали права та свободи, забороняли спілкуватися рідною мовою, постійно намагалися асимілювати, забороняли розвитку культури та діяльності інтелігенції, тощо. Проте, незважаючи на всі ці утиски, наша народність не лише не втрачалась, але й навпаки з кожним поколінням лише утверджувала свою незламність та не полишала боротьби за свою свободу.

Аналізуючи історичне минуле нашої держави неважко дійти підсумків, що найбільшого горя наш народ в усі часи дізнавався від сусідньої росії. Численні заборони української мови, що супроводжувалися наступними указами: Валуєвський циркуляр у 1863; Емський указ у 1876; указ Олександра III «Про заборону вживання в офіційних установах української мови та хрещення українськими іменами» у 1888; заборона української читанки та українських книг для дітей у 1895; заборона відзначати 100-річчя Тараса Шевченка; указ Миколи II про скасування української преси у 1914; постанова ЦК КП(б) про обов'язкове вивчення в школах республіки російської мови у 1938; після «визволення» Західної України — закриття частини українських і відкриття російських шкіл у 1939; XXII з'їзд КПРС(ресурс) — нова програма партії про «злиття націй» в єдиний радянський народ у 1961 – лише невелика частина зросійщення українського народу [40]. Знищення української інтелігенції 20-30-х років – «Розстріляне Відродження», репресії шістдесятників та українських дисидентів, що боролися проти комуністичного режиму – ці і багато інших утисків прямо

свідчать про прагнення знищення української нації росією протягом багатьох століть [29].

Здавалося б, що у сучасному цивілізованому світі, головними цінностями якого є демократія та мир, високо ціняться права та свободи людини, а ефективними вважаються партнерські політичні стосунки, вже немає місця кровопролитним війнам, геноцидам, що направлені на захоплення територій та знищення населення. Проте наш сусід довів зворотне.

На сьогоднішній день український народ живе у повномасштабній війні, і щодня зіштовхується з усіма її жахливими наслідками. І на превеликий жаль це стосується не лише дорослого населення, а й в першу чергу безвинних дітей. Саме тому зараз як ніколи постає нагальним питання національного виховання. Основним пріоритетом якого є формування самодостатніх громадян-патріотів України. Виховання яких в свою чергу здійснюється на засадах демократії та гуманних цінностей. Усвідомлення надбань культури українського народу, його досягнень, та національної самобутності; формування громадянської позиції, ідентифікація себе як українця, відчуття приналежності до свого народу на основі духовно-моральних цінностей, культурного та мистецького спадку – головні позиції національного виховання. Всі вище освітлені принципи спроможні виховати не лише громадянина-патріота готового до виконання конституційних обов'язків, а й головним чином інтелектуально-розвинену, духовно-збагачену особистість, що буде своє життя на засадах відповідальності, справедливості та людяності. Національне виховання, що спрямоване на об'єднання народу, та укріплення його духовних, і в подальшому економічних сфер діяльності, несе великий вплив на становлення позиції нашої країни в цілому світі, що ми і спостерігаємо на сьогоднішній день.

Говорячи про будь-яке виховання дітей варто не забувати про найкращі зразки впливу на формування дитячої свідомості. У ранньому віці дитяче сприйняття не готове приймати та аналізувати складні роздуми та

висловлювання на нагальні питання. Проте педагогіка як наука визначила чимало способів ненав'язливого навчання дітей, і казка в цій системі посідає основне місце. Маючи вагомий вплив на дитяче сприйняття, казка може в невимушеній формі розповідати, навчати та виховувати в дитині головні засади духовності, гуманності, патріотичності, тощо. Володіючи простою, але в той же час фантазійною мовою, казка здатна занурити дитину у цікавий світ пізнання. Слухаючи історії різноманітних героїв, чи то тварин, чи людей, чи чарівних персонажів, дитина на підсвідомому рівні вчиться простим людським взаємовідносинам, розуміє як розрізняти добро та зло, чітко усвідомлює та виявляє позитивні чи негативні риси в різноманітних ситуаціях, та найголовніше, поглинаючи важливі зернятка життєвої моралі, транслює їх через своє життя. Казка здатна розвивати уяву, допомагати переживати почуття та висловлювати свої емоції.

Чарівний світ казки певне у кожної людини асоціюється з маминою розповіддю, безтурботним дитинством, вірою в кожного доброго персонажа, щирого співпереживання йому, та трепетної радості від його успіхів. Саме такі позитивні враження відкладаються в пам'яті дитини назавжди. Саме тому доцільним є розцінювати казку як один з впливових методів виховання та збагачення дитячої особистості в цілому.

Говорячи про національне виховання на матеріалі українських народних казок, мова йде не лише про вивчення творів з чіткою патріотичною тематикою, де головні герої йдуть на подвиги заради свого міста чи села. Хоча саме такі казки виховують в дітях почуття захисного боргу перед своєю країною, та розповідають про славу і шану, що здобувають відважні захисники. Тим самим з раннього віку закладаючи в свідомість дітей думку, що захисник – це герой, що несе складну та відповідальну, але дуже важливу місію. Часто підносячи статус захисників та воїнів в казках до чарівних персонажів, що володіють надприродними силами, народ тим самим спонукав слухача до думки, що героями не можуть стати ледарі, боягузи та брехуни, а навпаки – лише сильні, працьовиті, мужні та відважні

хлопці і дівчата в змозі нести відповідальність за долю своєї країни. Ця думка є важливою та рушійною у закладені в свідомість підростаючого покоління усвідомлення того, що захисник чи захисниця – це почесна роль кожного свідомого громадянина, від якої не треба втікати, і яку не треба боятися. Повертаючись до аналізу впливу українських народних казок на національне виховання дітей, варто зазначити що характеристика позитивного образу чоловіка та жінки в усіх творах дитячого фольклору також закладає риси гідних громадян-патріотів. Зокрема характеристика чоловічих героїв часто супроводжується словами мужній, справедливий, сильний, працьовитий, сміливий, кмітливий, ввічливий, щедрий, тощо. Проте жіночий образ окрім рис вродливої, цнотливої, скромної господині часто доповнюється характеристикою сміливої, мудрої та відважної жінки, що завжди прийде на поміч своєму чоловікові. Саме такі риси, що заклали в основу всіх своїх казок український народ, також головним чином впливає на формування національної свідомості дітей. Адже поєднавши всі вищезазначені риси важко уявити людину боягуза, що втікає від дотримання громадянського обов'язку.

Вивчаючи українські народні казки неможливо дослідити вплив на виховання дітей лише аналізуючи тематику творів, вивчаючи характеристику героїв чи повчальні мотиви, адже казка – це культурне надбання багатьох поколінь, що поєднали в собі не лише виховні засади, а й зберегли мовний спадок та перенесли вірування, звичаї і традиції народу загалом. Саме тому казка, у всіх своїх проявах має цілісне та важливе значення на виховання національної свідомості та усвідомлення етнічної приналежності підростаючого покоління.

Український народ подарував своїм наступникам скарбницю неосяжного фольклорного спадку казок. Чарівний світ яких несе глобальне значення в розвитку духовності всіх поколінь. Тематика українських казок велика і різноманітна порушує важливі загальнолюдські та суспільні питання. Невимушено розповідаючи про питання добра та зла, життя і

смерті, описуючи головні риси порядності, формуючи засади вірності, висміюючи недобросовісність та ледачість, вона навчає любити країну та знайомить дітей з надбанням українського народу. Казка – дитячий світ дорослих питань, значимість якої важко переоцінити в сучасному світі.

Лібрето

На сцені з'являються різноманітні персонажі українських народних казок. Серед них знаходиться добра чаклунка, яка починає розповідати про свої чарівні здібності, та запрошує всіх послухати її казки.

Перша казка – «Ріпка» – розповідає про діда Андрушку, що посадив на городі ріпку. Через деякий час ріпка виросла дуже великою, і став він думати як її вирвати. Після першої невдалої спроби дід зрозумів, що сам він її не подужає витягти. Тому став кликати собі на допомогу бабу Марушку та дочечку Мінку. Проте втрюх герої також не змогли подужати міцної ріпки. Тоді на допомогу дочка Марушка покликала собачку Хвінку, а та свою товаришку – кицю Варварку. Тягнули-тягнули, але не змогли і разом з ними витягнути ріпку. Покликала киця свою вихованку мишку Сіроманку. І після того вони й витягнути ріпку. Смакували ріпкою герої казки довго, і решту вирішили на базарі обміняти на козу [38].

Друга казка – «Коза-дереза». Вимінявши козу на базарі, дід пустив її пастися. Після того запитує в неї: «Кізонько моя люба, кізонько моя мила, Чи пила ти, кізонько, чи ти їла?», на що коза відповіла: «Ні, дідусю, не пила, та й не їла, Бігла я через місточок, скубнула один листочок, Бігла я через гребельку, сьорбнула води крапельку, – Тільки й пила, тільки і їла, ось і усе!». На наступний день пішов дід самостійно її пасти, та й ввечері питає: «Кізонько моя люба, кізонько моя мила, Чи пила ти, кізонько, чи ти їла?», на що коза відповіла: «Ні, дідусю, не пила, та й не їла, Бігла я через місточок, скубнула один листочок, Бігла я через гребельку, сьорбнула води крапельку, – Тільки й пила, тільки і їла, ось і усе!». Зрозумів дід як брехала коза, та й прогнав її з хати [34].

«Рукавичка». Загублену рукавичку знайшла у лісі хитра баба Яга, та й запитує хто живе в середині неї. Їй відповідають мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, собачка-жучка, бабина внучка, дід, баба, та ін.. Після цього баба Яга починає розповідати про себе, лякаючи всіх інших персонажів, та погрожує їх з'їсти. Налякані герої починають втікати від злої баби. Але тут казку зупиняє добра чарівниця, та починає сварити бабу Ягу за її поведінку. Розповідаючи, що в неї казки тільки добрі, та їх героїв ніхто не може з'їсти. Баба Яга усвідомивши свою помилку вибачається перед всіма.

Герої завершують свою казку спільним танцем, демонструючи, що добро завжди перемагає зло.

2.2. Ідейно-тематичний аналіз

Тема: чарівний світ казок та життя його персонажів.

Ідея: добро завжди перемагає зло; виховний потенціал – головний мотив казки.

Надзавдання: українські народні казки – спадок мудрості народу.

Жанр: казка.

Вид: український народно-сценічний танець; дитяча хореографія.

Форма: ансамблевий танець.

Драматургічна побудова

Експозиція: поява всіх персонажів на сцені.

Зав'язка: розповідь доброї чаклунки про свої здібності, запрошення до перегляду казок.

Розвиток дії: розповідь казки «Ріпка», «Коза-дереза» та «Рукавичка».

Кульмінація: намагання злої баби з'їсти мешканців рукавички. Заборона доброї чаклунки на її дію.

Розв'язка: перевиховання злої баби. Спільний танець всіх героїв.

2.3. Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план

Сценарно-композиційний план

Епізод	Виконавці	Світло	Декорації	Реквізит	Хід дії	Хронометраж
1. Поява всіх героїв казок на сцені.	14 дітей.	Яскраве денне світло. Софіти різнокольорових відтінків рухаються по сцені.	На заднику сцени розташований світлодіодний екран. На вступі музики з'являється анімація «золотої дощу» – символу переходу в світ чарів. Після цього на екрані з'являється зображення анімації чарівного світу казок.	–	Виконавці вибудовуються в 2 лінії та виконують спільну комбінацію.	1:00
2. Сольна партія доброї чаклунки.	1 дівчинка (соло), 13 осіб (антураж).	Яскраве денне світло. Підсвітка солістки.	Анімація чарів.	Книга казок.	Чаклунка виходить на перший план та танцює сольну партію, інші персонажі підтанцюють їй у 2	2:00

					лініях, повторюючи рухи за нею.	
3. «Ріпка» .	7 осіб (соло), 7 осіб (антура ж) .	Яскраве денне світло. Підсвітка героїв казки: спочатку на Діда з ріпкою, потім разом з ними на Бабусю, Онучку, Песика та Котика. Далі підсвітка на соло Мишки, та спільні старання витягти ріпку всіх персонажів.	Дитяча анімація городу на якому росте ріпка.	–	На передньому плані з'являється Дід. Радіючи за свій гарний врожай, починає танцювати навколо своєї ріпки. Далі, беручись витягати її, розуміє, що його сил не вистачає для цієї справи. Стурбований розміром ріпки, Дід кличе на допомогу інших героїв. Але навіть з допомогою Бабусі, Внучки, Песика та Котика у героїв не виходить витягти ріпку. Під час того, як персонажі щосили тягнуть ріпку, на сцені з'являється Мишка. Вона здивовано	2:00

					роздивляється що роблять інші герої. Зрозумівши їх проблему, маленька Мишка приєднується до всіх решта, і разом персонажі казки виривають велику ріпку. Антураж протягом всього дійства співпереживає головним героям казки, та підтанцьовує їм у півколі.	
4. «Коза-дереза».	2 осіб (соло), 12 осіб (антураж).	Яскраве денне світло. Підсвітка солістів в середині кола. На півколі підсвітка танцю Кози-дерези. Під час втечі кози яскраве освітлення всієї сцени, супроводжуючи софітом траєкторію	Дитяча анімація сільського двору.	–	Антураж буде коло, в центрі якого з'являються головні герої наступної казки – Дід та Коза-дереза. Продовжуючи танцювати в колі Дід запитує в Кози «Чи ти пила, кізонько? Чи ти їла, кізонько?». Малюнок перебудовується на півколо і солісти	3:00

		втечі Кози.			продовжують танцювати в центрі, на передньому плані сцени. Танцюючи перед Дідом, Коза рухами жаліється, що вона майже нічого не їла, та не пила. Проте Дід, зрозумівши, що Коза бреше йому, захотів її провчити. Сварячись, Дід проганяє Козу зі своєї хати. Коза втікає, Дід намагається її наздогнати, антураж підхоплює його настрій, та біжить за Козою вслід.	
5.«Рукавичка».	1 дівчинка а (соло), 13 осіб (антураж).	Яскраве денне світло. Підсвітка солістки.	Дитяча анімація зимового лісу.	–	Дівчинка-рукавичка в центрі сцени танцює сольну партію. Антураж підтанцює їй у півколі.	1:00
6. Танець героїв «Рукавички».	7 осіб (соло), 7 осіб (антураж).	Яскраве денне світло. Підсвітка баби Яги та Рукавички.	Анімація хатинки-рукавички та її мешканців.	–	Хитра баба Яга запитує у Рукавички хто мешкає в середині неї. Після цього	2:00

		Далі підсвітка героїв по черзі їх виходу на сцену: спочатку Мишка, потім Собачка, далі Онучка, Дід, Бабуся, за ними Кролик, Котик, Коза-дереза та Жабка.			герої Рукавички по черзі виходять на центр, щоб представитися . І виконують свої танцювальні партії.	
7. Вихід баби Яги.	1 дівчинка (соло), 13 осіб (антураж).	Холодне світло з зеленим відтінком. Підсвітка солістки – злої баби.	Дитяча анімація відьми: темний ліс, в середині якого стоїть стара хатинка злої баби.	–	Баба Яга з'являється з лівої куліси та переходить на центр сцени. Виконує танець на місці, потім починає рухатися по півколу, лякаючи всіх інших героїв своїми темними чарами. Після чого погрожує з'їсти всіх мешканців Рукавички. Герої казок, злякавшись, починають втікати від Баби Яги.	2:00

8. Виховна праця з баби.	2 осіб (соло, чаклун ка та баба), 12 осіб (антура ж).	Яскраве денне світло з акцентом софіта на бабі та чаклунці.	Анімація чарівного світу казок.	–	Добра чаклунка зупиняє бабу Ягу. Малюнок переміщуєтьс я на ліву частину сцени: всі герої ховаються за доброю чаклункою. Баба Яга стоїть навпроти на іншому боці сцени засмучена, їй соромно за свою поведінку. Добра чаклунка розповідає, що злим персонажам не місце в її казках. Після чого баба Яга вибачається перед усіма героями.	1:00
9. Спільни й танець.	14 осіб.	Яскраве денне світло. Софіти різнокольор ових відтінків рухаються по сцені.	Анімація чарівного світу казок.	–	Всі виконавці виконують спільний танець у 2 лініях, завершуючи історію про «Віз казок». В кінці номеру всі виконавці завмирають у фінальній	1:00

					точці на середині сцени.	
--	--	--	--	--	--------------------------	--

2.4. Характеристика музичної основи хореографічного твору

За музичну основу хореографічної композиції «Віз казок» було обрано однойменну музичну казку української композиторки Алли Мігай.

Алла Мігай – українська телеведуча, казкарка, поетеса та композиторка. До її творчого доробку входять близько 400 дитячих музичних казок, а також понад 800 пісень для слухачів різного віку. Протягом двадцяти років була ведучою телепрограми «Вечірня казка» на Першому національному каналі. Є авторкою пісень багатьох народних артистів України, серед яких: Д. Гнатюк, Д. Гордон, В. Гришко, та ін. [2].

Її репертуар налічує 6 альбомів казок та пісень для дитячої та дорослої аудиторії, серед них такі як: «Подарунок» (на вірші Н.Кулик), «Слухай казку», «Віримо» (на вірші М.Ковалка), «Я по вулиці іду» (на вірші Т.Коломієць), «Я скажу!» (пісні і вірші в авторському виконанні). Алла Мігай є членом Конгресу літераторів і Спілки театральних діячів України, та з 2008 року заслуженою діячкою мистецтв України. Приймала участь в проєкті «Колискова для майбутнього», в якому представила публіці авторські українські колискові «Сонько-Дрімко», «Тане вечір», «Вітеречку», та інші. Є сторонницею просвітлення української культури – авторка і режисер фільмів на патріотичну тематику «Слава козацька», «Понтійська арена», «Гармонія душі», тощо [2;10].

Алла Мігай митець з великої літери, її музичні твори зростили та виховали не одне покоління, а її пісні рекомендовані до вивчення в школах та дитячих садочках. Музичні казки, пісні та вірші авторки є актуальними і на сьогоднішній день, та користуються значною популярністю серед музичних керівників, хореографів та викладачів різноманітних закладів дитячої освіти.

Музична основа хореографічної композиції «Віз казок» складається з уривків повноцінних музичних казок Алли Мігай, таких як: «Ріпка» [23], «Коза-дереза» [22], «Ведмежа казочка з Бабою Ягою» [21], «Рукавичка», та ін.. Кожен уривок відрізняється своєю оригінальністю виконання та виразною характеристикою персонажів, що в першу чергу спонукає дітей до зацікавленого перегляду твору, та співпереживанням героям казок. Музична основа «Візок казок» створена авторкою за принципом контрастності та відповідає всім вимогам драматургічної побудови: чіткий початок та закінчення, наявність проблематики в розвитку дії та присутність кульмінації; витримані принципи зміни настроїв музики, що тримає інтерес глядачів, а саме: повільні ритми чергуються зі швидкими, веселі настрої змінюються на стурбовані, пісні добрих героїв – на хитрих, тощо.

Всі пісні та музичні твори композиторки сповнені любові до дітей. Вони переносять у чарівний світ доброї та щирої казки, тим самим повертаючи слухача до спогадів безтурботного дитинства, що хоч іноді є незмінно потрібним для кожної людини.

2.5. Костюми виконавців

«Сценічний костюм – це виразний образ, що відіграє важливу роль у передачі інформації, доповнює й підкреслює характер танцю, виступу, ролі актора» [1,288]. Сценічний костюм важлива складова будь-якої хореографічної постановки. Вбрання виконавців в першу чергу інформує глядача про роль танцівника, а саме: вік, стать, національну приналежність, соціальний стан, внутрішній світ, характер персонажа, тощо. Сценічний костюм має змогу як покращити номер – підкресливши ефектність певних рухів, чи сховавши мілкі недоліки, так і зіпсувати (здешевити) його за умови недоречності, незручності, вульгарності образу.

Згадуючи про основні критерії створення костюму варто зазначити, що сценічне вбрання має яскраво виділятися зі сцени, вдало підкреслювати рухи, та гармонійно поєднувати кольорову гамму постановки. Щодо народно-

сценічної хореографії, втілюючи яскравість образу краще використовувати природні відтінки кольорів, та уникати занадто яскравих – кислотних, що здешевлюють образ танцівника. Проаналізувавши сценічні костюми професійних колективів підмітимо, що використання якісних тканин та матеріалів в більшості випадків роблять сценічний костюм більш вирашним та професійнішим.

Створюючи танцювальний сценічний костюм насамперед необхідно враховувати роль виконавця та його сценічні задачі. Костюм має бути безпечним та зручним, не перешкоджати рухам, та не заважати іншим виконавцям. При його розробці варто зважати також і на вік виконавців, складові образу мають чітко відповідати тій чи іншій віковій категорії. Разом з віком танцівника має збільшуватися компонентність та складність його костюму. До прикладу в хореографічних постановках народно-сценічного танцю дівчаткам молодшого шкільного віку припустимо виходити на сцену в спідничці до коліна, балетках та білих носочках, проте для дівчат старшого шкільного віку такий образ вже буде недоречним.

Вивчаючи нову хореографічну постановку, перед безпосереднім виступом на сцені необхідно обов'язково робити репетицію в костюмах, особливо з дітьми молодшого віку. В протилежному випадку під час концерту діти можуть відволікатися; або навіть забувати рухи, якщо певний елемент їм заважає.

Загалом процес створення сценічного вбрання для хореографічних номерів є складним і багатокомпонентним. Для того, щоб коректно та вирашно виконати це завдання необхідно володіти чималим переліком інформації, починаючи від задуму, малюнків та рухів номеру, віку учасників, завершуючи національними особливостями, побутом і культурою того чи іншого народу, або епохи.

Створюючи костюми для хореографічної композиції «Віз казок» було враховано головні критерії підбору, а саме: відповідність віку виконавців, підкреслення образів та характерів їх персонажів, відповідність заявленій

казковій тематиці твору, та зручність у використанні. Оскільки дана хореографічна постановка налічує велику кількість головних героїв, то робота над формуванням костюму кожного виконавця проводилася окремо.

Варто зауважити, що вбрання для героїв-людей (Дід, Баба, Внучка) підбиралися відповідно до строю українського народно-сценічного костюму, що повноцінно відповідає національній складовій казок. До прикладу костюм діда складається з типового чоловічого костюму Центрального регіону України, а саме з: вишитої сорочки, шароварів, кушака, чобіт, папахи та кожуха (фото 1).

Фото 1

Костюм онучки складається з типового жіночого костюму Центрального регіону: вишита сорочка, спідниця (плахта), фартух, пояс, віночок. Костюм баби аналогічно по структурі складається з жіночого строю Центрального регіону, за винятком головного убору, де замість вінка – хустка (фото 2).

Фото 2

Костюми героїв-тварин створювалися за принципом образної відповідності, з елементами імітації виразних особливостей кожного персонажа. До прикладу костюми мишки-шкреботушки, жабки, кози, котика, та інших зображені на фото 2, 3.

Костюми чарівних персонажів – доброї чаклунки та злої баби формувалися на контрасті, як уособлення добра та зла. Добра чаклунка одягнута в легку білу довгу сукню з крилами (фото 4). А зла баба відповідно всім переказам та набутому образу одягнута в чорну сукню з конусоподібною шляпою, та фіолетовою перукою що додає правдоподібності завленій характеристиці персонажа.

Костюми всіх героїв хореографічної композиції «Віз казок» можна переглянути на фото 5.

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Висновки до другого розділу

В розділі «Художньо-аналітичні основи реалізації творчого задуму дитячої хореографічної вистави «Віз казок» було описано особливості та розглянуто шляхи реалізації постановки хореографічної композиції «Віз казок».

В підрозділі «Обґрунтування вибору теми; лібрето» було висвітлено важливість обраної теми. Оперуючи історичним минулим становлення нашої держави, було описано складний та багатостраждальний шлях до незалежності, що пережив український народ. Ґрунтуючись на історичних фактах, представлено ряд чисельних утисків, що зазнала наша культура та народність від держави-терориста протягом багатьох століть. Піднято важливість питання національного виховання підростаючого покоління, як невід'ємної складової до створення здорової та незалежної нації. Висвітлено роль казки як вагому складову формування дитячої свідомості, та один з впливових методів виховання. Описані позитивні риси впливу казки на розвиток дитячого мислення, уяви та сприйняття. Викладено короткий опис сюжету хореографічної постановки «Віз казок».

Тема, ідея, вид, жанр, надзавдання та драматургічна побудова хореографічного твору подані в підрозділі «Ідейно-тематичний аналіз».

В підрозділі «Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план» описано детальний сценарно-композиційний план постановки «Віз казок». В якому детально описано хід дії кожної сцени, її тривалість, необхідне освітлення та зазначено декораційне оформлення сцени, що в подальшому забезпечить правильне оформлення хореографічного номеру.

В підрозділі «Характеристика музичної основи хореографічного твору» описано діяльність автора музики до хореографічного твору «Віз казок» – Алли Мігай. Розглянуто творчий шлях композиторки, та розкрито виховне значення її пісенного доробку у роботі з дітьми. Описано основні фрагменти музичних казок, що були взяті за основу хореографічної постановки.

Поняття «сценічний костюм», основні критерії та принципи його створення були розглянуто в підрозділі «Костюми виконавців». Де також було описано сценічний образ кожного героя хореографічної постановки, та наведено приклади їх вбрання.

ВИСНОВКИ

Виховання підростаючого покоління в усі часи було і залишається ключовим питанням розвитку свідомої нації. Діти – це продовження нас самих, квіти життя, насіння якого закладають дорослі ще з дня їх народження. Метафорично порівнюючи, можна зазначити, що саме те, якою квіткою виросте дитина залежить від догляду та виховання, що слугують ніби корисним добривом для сучасної дитини.

Питання національного виховання було і залишається актуальним на сьогоднішній час. Проаналізувавши праці багатьох педагогів з цього питання, що представлені вище у зазначеній роботі, та дослідивши прямий зв'язок патріотичного виховання зі становленням інтелектуально розвинутої, високодуховної, гуманної людини із чіткою соціальною позицією, можна дійти до висновків у важливій значимості даної роботи.

Дослідивши вагомий вплив шкільної та позашкільної освіти на дитяче виховання, було виявлено ефективний та поглиблений метод національного виховання за допомогою мистецьких напрямків позашкільної освіти – головним чином в роботі дитячих самодіяльних колективів народного танцю. Адже опановуючи український народно-сценічний танець, діти ознайомлюються також із традиціями і звичаями народу, а вивчаючи рухи всіх хореографічних регіонів – поширюють свої знання про особливості життя та побуту наших предків, та найголовніше – приймаючи безпосередню участь у розвитку культури українського народу – ідентифікують себе як частину великої, самобутньої нації, що на досвіді свого минулого творить своє майбутнє.

Спираючись на досвід багатьох фольклористів, науковців та педагогів було виявлено знакові функції казки в розвитку дитячої свідомості, та її вплив на становлення особистості дитини. Дослідивши функції та тематику українських народних казок, на основі досліджень багатьох науковців, було визначено рушійні особливості казки у виховному процесі підростаючого покоління. Окрім виховання моральних якостей, також було виявлено

вагомий вплив казок на розвиток уяви, фантазійного мислення, патріотичного виховання та мовлення дітей. Поміж цього досліджено роль використання українського дитячого фольклору у психологічних практиках, та виявлена її ефективність у вирішенні багатьох проблем пов'язаних з дитячою психікою.

Розкрито питання використання українських казок в сюжетах хореографічних постановок для дітей молодшого шкільного віку. Висвітлено всі позитивні аспекти таких постановок, як: доцільність, художність та доступність казкових сюжетів. Вплив на розвиток артистизму, вивчення українського дитячого фольклору, розвиток уяви та виховний потенціал – незакінчений перелік характеристик використання казкових сюжетів у хореографічних постановках. Висвітлено питання непопулярності української казки серед балетмейстерів дитячих колективів, на відміну від використання казок народів світу.

В другому розділі роботи висвітлено основні шляхи реалізації творчого проєкту, де було описано головні особливості хореографічної постановки за мотивами українських народних казок «Віз казок».

Загалом дана роботу піднімає низку важливих та знакових на сьогоднішній час проблем. Звичайно вона не є досконало вичерпною з піднятих вище питань, проте може слугувати матеріалом для поглибленого вивчення казки в дитячому вихованні, розвитку питання національного виховання та значимості хореографічного навчання в цілому. Метою порушення вищезазначених тем слугувало прагнення виконати теоретичний аналіз та дослідити вплив української казки на національне виховання дітей, що і було досягнуто. Всі зазначені завдання були виконані та розглянуті у двох розділах наукової роботи.

Отже, розглядаючи питання впливу української народної казки у аспекті національного виховання дітей, можна дійти до висновків, що казка у своїй безпосередній тематиці, яскравості образів та героїв, і зрозумілості піднятих питань, має прямий вплив на виховання в цілому. І завдяки

поширеній народній тематиці – в яку входять розповіді про сильних та мужніх чоловіків, що в будь-який момент прийдуть на захист свого міста, родини чи друзів; та мудрих і сміливих дівчат-соратниць, що завжди допоможуть знайти вихід із скрутної ситуації, щоб там не було – казки здатні безпосередньо виховувати національну свідомість у дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова О. Створення сценічного костюма для дитячого хореографічного колективу / О. Абрамова, О. Єжова, Т. Куценко, Т. Хріненко, А. Перерва // *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (20 квітня 2018 р., м. Київ) : у 2-х т. – Київ : КНУТД, 2018. – Т. 1. – С. 288-291.
2. Алла Мігай URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%B9_%D0%90%D0%BB%D0%BB%D0%B0_%D0%92%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (Дата звернення 25.10.2022).
3. Вайда Д. Психологічні особливості особистісного розвитку молодшого школяра в процесі навчання. *Методологічні, теоретичні та практичні Проблеми психологічної науки* : матеріали III міжн. наук. інт.-конф., м. Дрогобич, 16 бер. 2021 р. Дрогобич, 2021. С. 48-54.
4. Вацеба М. І. Вплив хореографічного мистецтва на всебічний та гармонійний розвиток учнів початкових класів. *Наукова думка сучасності і майбутнього* : збір. стат. двадцять шостої всеук. практ.-пізн. конф., Частина I, м. Дніпро, 21 - 28 січ. 2019 р. Дніпро, 2019. С. 19-23.
5. Дарієнко Г. В. Психологічні особливості формування особистості молодшого школяра. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/%D0%94%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%93.-%D0%92..pdf> (дата звернення: 29.09.2022).
6. Дідух І. О Формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку на прикладах народної казки URL: <https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2014/05/%D0%94%D1%96%D0%B4%D1%83%D1%85-%D0%86.%D0%9E..pdf> (дата звернення: 17.09.2022).

7. Дука Т.М. Вплив казки на формування психоемоційного здоров'я дітей дошкільного віку / Т.М. Дука. – ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6142/1/VPLY%60V_KAZKY_NA_FORMUVANNYa_PSY%60XOEMOCIJNOGO_ZDOROV%27Ya_DITEJ_DOShKIL%60NOGO_VIKU.pdf (дата звернення: 02.09.2022).
8. Енциклопедія сучасної України URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12229 (дата звернення: 01.10.2022).
9. Зозуля К.В. Організація навчання хореографії дітей молодшого шкільного віку у позашкільних закладах України (друга половина ХХ століття) : дис. ... на здоб. канд. пед. наук. : 13.00.01 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2020. 223 с.
10. Золотий фонд української естради – Алла Мігай. URL: <http://www.uaestrada.org/kompozitori/migaj-alla/> (дата звернення: 25.10.2022).
11. Казанжи О. В. Народна казка як особливий жанр фольклору та її вплив на виховання й розвиток майбутньої особистості. Молодий вчений. - 2017. - № 5. - С. 356-359.
12. Казка як засіб казкотерапії. Основні функції казки як методу психологічної роботи. URL: <http://www.educateua.com/wonivs-498-1.html> (дата звернення: 01.10.2022).
13. Київський академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва. Балетна вистава «Білосніжка та семеро гномів» URL: <https://kyivoperatheatre.com.ua/show/bilosnizhka-ta-semero-gnomiv/> (дата звернення: 12.10.2022).
14. Київський академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва. Балетна вистава «Аладдін». URL: <https://kyivoperatheatre.com.ua/show/aladdin/> (дата звернення: 12.10.2022).

- 15.Київський академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва. Балетна вистава «Дюймовочка». URL: <https://kyivoperatheatre.com.ua/show/dyujmovochka/> (дата звернення: 12.10.2022).
- 16.Класифікація українських казок у літературі URL: <https://studfile.net/preview/5721892/page:2/> (дата звернення: 05.10.2022).
- 17.Куксюк А.В. Казка як основа сюжету дитячих хореографічних постановок. *Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі* : матеріали VII міжн. наук.-практ. конф., м. Київ, 3 черв. 2022 р., Київ, 2022. С. 147-149.
18. Лебедев Ю.А. Сказка как источник творчества детей / Науч. рук. Ю.А Лебедев. - М.: «Просвещение», 2001. – 235с.
- 19.Мартиненко О. В. Застосування української народної казки в хореографічній роботі з молодшими школярами. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції.-2019. С. 286-292.
- 20.Мацко Г.Г Особливості виховання дітей мистецтвом хореографії : метод. розробка., м.Маріуполь, 2020 р. 44 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-vihovanna-ditejmistectvomhoreografii-377226.html> (дата звернення: 06.09.2022).
- 21.Музична казка Алли Мігай «Ведмежа казочка з Бабою Ягою». URL:https://www.youtube.com/watch?v=acV_gC8sFnU&t=393s (дата звернення: 01.11.2022).
- 22.Музична казка Алли Мігай «Коза дереза». URL:<https://www.youtube.com/watch?v=5lkGMhMg3F4> (дата звернення: 01.11.2022).
- 23.Музична казка Алли Мігай «Ріпка». URL:<https://www.youtube.com/watch?v=j6nH98IFJ28> (дата звернення: 01.11.2022).

24. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № : Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12> (дата звернення: 05.09.2022).
25. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку. URL: <https://naurok.com.ua/psihologichni-osoblivosti-ditey-molodshogo-shkilnogo-vidku-161350.html> (дата звернення: 25.09.2022).
26. Репертуар Національної опери. Балет «Білосніжка та семеро гномів». URL: <https://opera.com.ua/performance/bilosnizhka-ta-semero-gnomiv> (дата звернення: 15.10.2022)
27. Репертуар Національної опери. Балет «Пригоди Піноккіо». URL: <https://opera.com.ua/performance/prygody-pinokkio> (дата звернення: 15.10.2022)
28. Репертуар Національної опери. Балет «Снігова Королева». URL: <https://opera.com.ua/performance/snigova-koroleva> (дата звернення: 15.10.2022)
29. Розстріляне відродження. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D0%B5_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F (дата звернення: 15.10.2022).
30. Садовенко С.М. Виховання народною казкою : методичний посібник / С.М. Качан. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с.
31. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський ; [редкол.: О. Г. Дзевєрін (голова) та ін.]. – Київ : Рад. шк., 1976. Т. 3 : Серце віддаю дітям ; Народження громадянина ; Листи до сина. – 1977. – 668, [2] с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=>

- [1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0004854](https://www.ukrlit.net/reader/fedotova_1/109.html) (дата звернення: 02.09.2022).
32. Українська народна казка «Івасик-Телесик». URL: https://xn--80aaukc.xn--j1amh/ivasik_telesik.html (Дата звернення 07.10.2022).
33. Українська народна казка «Кирило кожум'яка». URL: <https://derevo-kazok.org/kirilo-kozhumjaka-ukrayinska-kazka.html> (дата звернення: 07.10.2022).
34. Українська народна казка «Коза-дереза». URL: <https://kazky.org.ua/zbirky/ukrajinsjki-narodni-kazky/koza-dereza> (дата звернення: 25.10.2022)
35. Українська народна казка «Колосок». URL: https://ukrlit.net/reader/fedotova_1/109.html (Дата звернення 07.10.2022).
36. Українська народна казка «Котигорошко». URL: <https://dovidka.biz.ua/kotigoroshko-kazka/> (Дата звернення 07.10.2022).
37. Українська народна казка «Мудра дівчина». URL: <https://www.ukrlib.com.ua/narod/printout.php?id=15&bookid=3> (Дата звернення 07.10.2022).
38. Українська народна казка «Ріпка». URL: <https://onlyart.org.ua/children/kazky/ukrayinska-narodna-kazka-ripka/> (дата звернення: 25.10.2022)
39. Формування естетичного ставлення дітей до занять хореографією, та їх мотивація. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009f91-2065.doc.html> (дата звернення: 04.09.2022).
40. Хронологія основних актів зросійщення. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8#%D0%A5%D1

[%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2_%D0%B7%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F](#) (дата звернення: 15.10.2022).

41. Чурпіта Т. М. Соціально-педагогічні проблеми розвитку творчої уяви молодших школярів засобами хореографічного мистецтва (на матеріалі використання казок) : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Чурпіта Тетяна Миколаївна ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К., 1998. – 20 с.
42. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : нав.-метод. посібник / А. С. Шевчук. – 3-тє вид., зі змін. та доповн. – Тернопіль : Манддрівець, 2016. – 288 с. + вкл.. : 8 с. : іл..